

УДК 327::911.3]:94(497.5)

Бојан Драшковић*

Нови Кнежевац

ХРВАТСКА ИСТОРИЈА У СВЕТЛУ ГЕОПОЛИТИКЕ

Резиме

У хрватској историји или прецизније речено, у хрватском историјском наративу, колективној свести о прошлости која обликује политички идентитет Хрвата, код хрватских интелектуалаца: историчара, политиколога, политичких мислилаца и практичних политичара, истиче се снажна жеља за приказивање историје хрватског народа, као интегралног дела Западноевропске цивилизације, која је током бурне прошлости била у грубом додиру са орјенталним Истоком.

Кључне речи: геополитика, хрватска историја, фалсификовање историје

У хрватској историји или прецизније речено, у хрватском историјском наративу, колективној свести о прошлости која обликује политички идентитет Хрвата, код хрватских интелектуалаца: историчара, политиколога, политичких мислилаца и практичних политичара, истиче се снажна жеља за приказивање историје хрватског народа, као интегралног дела

* Професор историје

Западноевропске цивилизације, која је током бурне прошлости била у грубом додиру са оријенталним Истоком.

Према већини хрватских историчара, старије и нове генерације, Хрвати су приказивани као одбрамбена нација Европе, верни католицизму, стуб и чувари европског политичког поретка од агресивних таласа са Истока, пре свега православне Русије, која има своје експоненте у Србима и ислама оличених у босанским муслиманима – према многим исламизираним Хрватима, подношљивим за суживот од Срба од којих се Хрвати чак и „расно“ разликују. Ове теорије и геополитичке концепције у великој мери спадају у ред псеудо-историје и псеудо-науке, историјски су неутемељене, али оне су током последња два века постојале и послужиле су као основа геноцидних радњи које је ова, релативно млада нација, у току свог политичког и државног конституисања извршила над припадницима српског народа.

Тачније речено, српски проблем је био и остао срж хрватског националног питања а његово решавање уз присуство грубе или меке силе увек се одвијало у одређеном историјском моменту и геополитичким кретањима која су давала повољну основу за радикална решења. Стога је хрватско национално питање, као цивилизацијско и геополитичко питање, од изузетне важности за праћење историјских и политичких токова на подручју Јадрана, Западног Балкана и Подунавља – месту сусрета и сукоба, суживота и асимилација, геополитичких ломова и социјалног инжињеринга.

Хрвати су изразито римокатоличка нација.¹ Ова чињеница, сама по себи много говори и у великој мери одређује хрватски

1 Амерички геополитичар Самјуел Хантингтон (1927-2008), ослањајући се на идеје Освалда Шпенглера, Арнолда Тојнбија и Фернана Бродела, читав свет поделио је на 9 цивилизација: Синичку (Кинеску), Јапанску, Хинду, Исламску, Западну, Латиноамеричку, Православну, Афричку и Будистичку, а будуће геополитичке сукобе и ратове је представио као фундаменталне сукобе цивилизација. Према њему основу цивилизацијског идентитета чини припадност одређеној религији, тако да нема сумње да Хрвати као католици представљају на геополитичком простору Балкана представнике Западне или католичко-протестантске цивилизације, а Срби представнике Православне, док босански муслимани или Бошњаци се јављају као представници Исламске цивилизације. Самим тим геополитичка слика Босне и Херцеговине, као микропростора као и Југославије као мало веће геополитичке структуре јасно нам указују да је ово подручје сусрета, синтезе, али и великог сукоба цивилизација, што се на најочигледнији начин видело током распада Југославије и рата у Босни и Херцеговини: Миломир Степић, *Геополитика*, Институт за политичке студије, Београд 2016, 456-457.

положај у односу на своје суседе: Србе, Мађаре, Италијане и Немце. Реално гледано, Хрвати су млада нација, политички конституисана у 19. веку, без развијене националне свести, што је у великој мери условило постојање њихових дубоких националних комплекса, нарочито у односу на Србе који су као православци још у средњем веку имали развијену националну идеологију оличену у православној држави византијског типа, али и развијену усмену књижевност и традицију, која им је омогућила неговање и очување високог степена националне свести и посебности у односу на друге народе, што је дошло до изражаја у Српској револуцији 1804 – 1878. године, када су уз помоћ Русије (тврдом политичком силом) и Аустрије (меким културним утицајем) успели да обнове и формирају своје нове националне државе на челу са владарима из народних династија, што је за тадашњу Европу и свет представљало јединствен случај².

За разлику од Срба, Хрвати су се налазили у оквиру вишенационалне, средњеевропске католичке државе и зато је римокатолицизам представљао снажну тачку на основу које су они покушавали да формирају свој национални идентитет.

Али ако је веровати Шелингу да је мит родитељ нације, или како би се јунговским речником говорило да је основа нације колективно несвесно које се огледа у народној књижевности, ослоњеној на снажне архетипске слике и симболе, јасно би се могло закључити због чега постоји велика нетрпељивост између Срба и Хрвата – због тога што су Срби митски уобличен

2 Сам појам Српске револуције недовољно је дефинисан. Према једним истраживачима српска револуција је догађај стварања модерне српске државе који се одвијао између 1804-1815. године, када се завршава с Другим српским устанком и доласком на власт Милоша Обреновића. Према другима крај револуције се узима 1835. година, као година доношења Сретењског устава, док је по мом личном мишљењу крај српске револуције 1878. година, када је 13. јула на Берлинском конгресу дошло до међународног признања независности не српске државе, него српских држава, Србије и Црне Горе, на челу са домаћим, народним династијама, та историјска чињеница многим није по вољи, али је с намером истичем, јер у време када су националне државе биле реткост чак и за Европу, Срби су успели да се изборе за самосталност и међународно признање. Сви догађаји који су обликовали овај период српске историје, попут српских устанака, стварања независне Црне Горе, устанака у Босни и Херцеговини могу се подвести под Српску револуцију; Бојан Драшковић, *Српска револуција у деветнаестом веку*, Политичка историја Словена између мита и стварности, научни скуп, Институт за политичке студије, Београд 2019, 323-351.

национални ентитет, народ са развијеном епиком, косовским заветом, читавим низом јунака и митолошких слика, којем није било тешко да у времену формирања европских нација изађе пред Европу и свет са већ развијеном и надограђеном културном баштином хомеровског типа.

Хрватима је једноставно било теже, подељени на различита наречја: чакавско, кајкавско, икавско и штокавско, која се и данас међусобно неразумевају, њима је требао заједнички књижевни језик, који су Гајевом реформом буквално преотели од Срба³. Такође, хрватско племство, већином помађарено у великој мери било је однарођено од простог народа, чак неумевајући језик обичног човека, што нимало није био необичан случај у тадашњој Европи. Племићи су имали класну и расну, а не националну свест (споразумевали су се на латинском, италијанском, француском језику) док је немачки језик био језик трговаца и грађанства.⁴

Те језичке и културолошке баријере биле су највећа препрека успостављању националног идентитета код Хрвата, због чега се може слободно рећи да су у формирању хрватске националне свести највећи допринос дали католички свештеници, који су постали носиоци идеја народног просветитељства ослоњених на папистичку цивилизацијску матрицу.

У том смислу хрватско национално питање нашло се између неколико геополитичких центара и решавано је увек у складу са њиховом снагом и интересима.

Као први геополитички центар усмерен на хрватско подручје био је Рим, или тачније речено Ватикан, средиште римокатоличке, медитеранске цивилизације. У овом контексту ваља разликовати Рим папа од Рима Италије. Папска држава била је и остала пример духовне и културне империје и један од ослонаца Западноевропске цивилизације. Стога је католицизам, подржавајући Хрвате и Пољаке, као граничне народе према Русији и православљу, подељене протестантским Мађарима

3 Јован Дучић, *Верујем у Бога и српство*, Београд 2002, 15-17.

4 Фердо Шишић, *Штросмајер и јужнословенска мисао*, први део, СКЗ, Београд 1922, 24-25.

(данас већином рекатолизираних), развијао мит о Хрватима као браничима хришћанске Европе од најезда ислама и Русије.

У ту митолошку концепцију, свакако спада и вишевековна епизода о постојању Војне Крајине или Војне Границе, са већинским српским становништвом, које је, због гладних година и због напредовања у војној хијерархији често прелазило у католичанство задржавајући српске националне особине (гусле, песме, десетерац), тај верско конвертовани елемент постаће у каснијем периоду извориште хрватског националног радикализма. С друге стране, католички геополитички простор, у 20. веку, назван Интермаријумом (између два мора: Јадранског и Балтичког), по геополитичкој доктрини пољског диктатора генерала Јозефа Плисудског, имао је функцију санитарног коридора између германске (централноевропске) и руске (евроазијске) геополитичке целине.⁵ Ова геополитичка концепција могла би се слободно назвати *гвелфском* (папистичком) и оштро се сукобљавала са италијанским националним интересом на подручју Далмације и Јадрана. Тај други талас који потиче из истоветног геополитичког простора, са различитим циљевима могао би се назвати *гибелинским* и он је радикални хрватски национализам гурао ка много широј југословенској синтези, јединој способној да се одлично супротстави поиталијањењу јадранске обале, чији је главни носилац више од хиљаду година била Млетачка република.

Главни хрватски геополитички циљ у 19. веку био је да се докопају Далмације, као своје историјске покрајине. На том путу стајали су им Италијани, али и држава Хабзбурга која

5 Политика интермаријума (Међуморја), конфедерације држава између Балтичког и Јадранског мора, са доминантном католичком већином и пољском нацијом као њеним геополитичким центром, била је посебно драга Ватикану. Интермаријум је изворно пољски пројект, уперен против доминације Русије у Европи. За оснивача овог геополитичког концепта узима се пољски диктатор Јозеф Плисудски, мада се основне идеје Интермаријума могу пронаћи у радовима пољског комитета Адама Чарторијског. Пољаци од Чарторијског до Бжежинског су били и остали главни противници Русије, у чему су имали подршку како римокатоличке цркве тако и Француске и Велике Британије, а касније и САД-а, али овом пројекту се супротстављала немачка геополитичка концепција, која није ни по коју цену хтела да једну руску империју замени једна пољска империја. На пољском питању доћи ће и до геополитичког компромиса између Хитлера и Стаљина 1939. године; Andrzej Nowak, *Between imperial temptation and anti-imperial function in Eastern European politics: Poland from the eighteenth to twenty-first century*, http://src-h.slav.hokudai.ac.jp/coe21/publish/no7_ses/chapter12.pdf

је наследила Млетачку републику после њеног нестанка са историјске сцене у Кампоформијском миру из 1797. године⁶.

Далмација је једноставно током читаве аустријске власти била део Рајхланда и није припадала Круни Светог Стефана као Банска Хрватска и Славонија, која је управо у називу Троједне краљевине, истицала своје историјско право на ову област.

Хабзбурговци, свесни геополитичког и геостратешког значаја ове области, настојали су да додатно у њој артикулишу италијански национализам, што се на најбољи начин може видети у говору који је српски писац и политичар из Будве Стјепан Митров Љубиша, одржао 13. јуна 1848. године, у Прчњу, на Бокешкој скупштини, у време „Пролећа народа“ и таласа револуција која су потресали тадашњу Европу. Он је том приликом изрекао истину, да је неколико деценија аустријске власти довело до веће италијанизације у Далмацији него читави векови под Млетачком републиком⁷. Истина, овај велики српски књижевник из Будве, прво се описменио на италијанском језику, док је приватно учио српски језик. Касније, као активни политичар и председник Далматинског сабора, Љубиша је схватио практичну сврху намерне аустријске италијанизације овог подручја, и подстицања међунационалне

6 Хабзбурговци су се докопали Далмације у току Француских револуционарних ратова, и војног пораза од стране Наполеона верификованом миром у Кампоформију 1797. године. Аустрија се тада одрекла својих крунских посела Ломбардије и Белгије, а као надокнаду добила је у посед Далмацију, Истру, Боку Которску и Венецију. На основу ове геополитичке размене ова подручја су постала део Царских земаља и њени представници су били заступљени у Царевинском већу, што је Далмацију чинило сасвим засебном целином у односу на Троједну Краљевину која је била део угарских земаља или се тачније речено налазила под Круном Сент Иштвана. Представници хрватске националне мисли, почев од Илирског покрета па све до 1918. године, уз концепт хрватског државног права покушавали су да Далмацију у оквиру Аустроугарске припоје Троједној Краљевини, на шта се Хабзбурзи нису много обазирали, јер су ове области добили у компензацију, и никакво виртуелно хрватско државно право их није занимало, а са друге стране прелазак Далмације у посед Хрватске истовремено би значао и прелазак ове области у посед Угарске и њено политичко издвајање из царског посела, чиме би се учинила велика штета како аустријског држави исто тако и њеној династији, јер би се на тај начин зарад повлађивања националном интересу мањинског народа угрозила своју геополитичку позицију на Јадрану и охрабрила италијански иредентизам у Истри и Венецији, која ће после рата са Пијемонтом 1859. године прећи у италијанске руке: Др Лујо Бакотић, *Срби у Далмацији – од пада Млетачке републике до уједињења*, Београд 1938, 24-28.

7 Славко Гавриловић, *Програм Срба у Далмацији и Боки 1848-1849. године*, „Историјски гласник“, XX, Београд 1973, 201.

нетрпељивости између Хрвата, Срба и Италијана. Хрвати под фирмом народног јединства буквално су негирали постојање српске народности у Далмацији. Та негација задржала се и до данашњег дана. Српски политичари и народни представници нашавши се угроженим од стране хрватских политичара почели су да се одвајају од хрватског националног покрета и да воде своју самосталну политику, у којој су ступали у савезе са аутономашима, тј. представницима италијанског националног покрета, чији је искључиви циљ био да Далмација буде аутономна област Аустрије заступљена у Царевинском већу а никако део Троједнице како су желели хрватски представници. Због ове политике Љубиша је улазио у оштре сукобе са представницима Народне странке у Хрватској, бискупом Штросмајером и баном Иваном Мажуранићем, и њиховом главним представником дон Миховалом Павлиновићем, декларисаним Југословенима, под чијом владом је дошло до највећег оспоравања српске националности на подручју Троједнице⁸.

У том контексту, током италијанског Ризођимента и српских устанака у Босни и Херцеговини, дошло је до извесне националне сарадње, коју је симболизовала личност великог италијанско-српског песника Николе Томазеа, сахрањеног у Фиренци поред Дантеа⁹. Чак је и Ђузепе Гарибалди планирао да се са својим црвеним кошуљама пребаци у Далмацију и Босну у току Херцеговачког устанка Луке Вукаловића, али су га у овој авантури осујетили Британци који су запретили Пијемонту да ће у том случају интервенисати ратном морнарицом¹⁰.

8 Сукоб између Срба и Хрвата у Далмацији кулминирао је крајем седамдесетих година 19. века, када је из листа народне странке „Il Nazionale“ или „Народног листа“, гласила Народне странке, искључена ћирилица. До коначног расцепа између Срба и Хрвата је дошло следеће године стварањем Српске народне странке, а на изборима у српским општинама Бенковац, Кистање, Обровац и Скадрин изабран је уз свечану изјаву аутономаш Иванић. Хрвати су овај избор прогласили за Буковичку издају. Идуће, 1880. године, за несумњивог вођу Срба у Далмацији намеће се млади правник Сава Бјелановић, уредник *Српског Листа*, који се оштро супротстављао политици дон Миловала Павлиновића, политичког представника народне странке у Далмацији; Др Лујо Бакотић, *Срби у Далмацији – од пада Млетачке републике до уједињења*, Београд 1938, 64-81.

9 Јован Скерлић, *Историја новије српске књижевности*, Рад, Београд 1953, 262-265.

10 Фебруара 1848, лорд Палмертсон је изјавио да ће у случају да аустријски поседи буду нападнути, притећи у помоћ. У исто време аустријски конзул је сазнао да британска флота

Поред медитеранског геополитичког простора Хрватска је свакако и панонска и средњеевропска земља, интегрални део Хабзбуршког царства. Она је у току Првог светског рата представљала важан војни чинилац у одбрани царства и као таква представљала је интегрални део Науманове геополитичке концепције *Mittleeuropa*, заједнице земаља средње Европе, од Балтика до Јадрана, окупљене око Аустрије и Подунавља као главне геостратешке трансверзале¹¹. У том смислу Науманова *Mittleeuropa* представљала би извесну германско-словенску синтезу и служила би, слично интермаријумском концепту за спречавање продора евроазијског утицаја из Русије на Европски континент¹².

У Немачкој геополитичкој концепцији Хрватска је била периферни део Југоистока. Ова геополитичка концепција, утемељена још у 19. веку, своју пуну разраду добила је тек у време нацизма. У том смислу Хрвати су представљени као релативно мали, недржавотворан чинилац, склон добровољној германизацији, и чинили су интегрални део немачког *Drang nach Ostena*. У Роземберговом концепту Југоисток је за Немачку играо искључиво привредни значај¹³. Био би подељен на мале вазалне државе чије би несамосталне привреде служиле немачком индустријском интересу, док би просторне територије европског истока постале део немачког *Lebensrauma*. У том смислу, највећу геополитичку улогу играла би Украјина, чији би национализам постао противтежа руском продору на топла мора. Због тога се хрватско национално питање у геополитичком смислу мора сагледавати у контексту украјинског питања са којим је директно повезано¹⁴.

улази у јадранске воде; Милорад Екмечић, *Стварање Југославије 1790-1918*, 1, Просвета, Београд 1989, 544; Марко Вујачић, *Војвода Мирко Петровић*, Просвета, Београд 1969, 63.

11 Израз *Mittleeuropa*, први је употребио Фридрих Науман (1869-1919), евангелистички пастор и публициста, у истоименом делу из 1915. године, изашлом у Берлину, а које је истовремено представљало геополитичку концепцију Немачке и Централних сила. Науманову концепцију прихватиће исте године Иво Пилар, који ће у својој књизи *Јужнословенско питање* покушати на исти начин да хрватско национално питање уклопи у Науманов геополитички концепт; Миломир Степић, *Геополитика – идеје, теорије, концепције*, Институт за политичке студије, Београд 2016, 164; Ivo Pilar, *Južnoslavensko pitanje*, Zagreb 1943.

12 Степић, 230.

13 Срђа Трифковић, *Усташе, балканско срце таме*, Catena Mundi, Београд 2016, 96.

14 Младен Лорковић пише посланику НДХ у Краљевини Италији Нику Перићу, поводом немачког напада на СССР: „Немачко-руски рат сматрамо за нас изванредно повољним, јер... у сусједство Балкана умјесто србофилске Русије долази Украјина“, Трифковић, 219.

Са друге стране, постоји и центар геополитичких кретања који долази из Евроазије, а чији је представник руска држава. Тај геополитички курс, био је још у 17. веку, познат језуитском свештенику Јурају Крижанићу, који је један од првих у Европи увиђао геополитички значај руског државног простора. Рођен и одрастао у време Тридесетогодишњег рата, задојен језуитским фанатизмом, Крижанић је био један од првих католичких интелектуалаца који су размишљали на геополитички начин. Он је увидео велики потенцијал предпетровске Русије која би према њему могла постати огромна словенска држава с мисијом да отера Турке из Европе, што је дубоко улазило у саму суштину Источног питања које ће постати актуелно тек после Крижанићеве смрти¹⁵.

У овој геополитичкој концепцији, Хрвати су се као католици готово увек ослањали на снажне евроцентричне и либералне тенденције у руском друштву, наспрот напредњака и конзервативаца који су на православној и словенској основи подржавали Србе и Бугаре. Оснивање независне и међународно признате хрватске државе деведесетих година 20. века, десило се у невероватно повољним околностима распада СССР-а, проширивања НАТО- пакта, значајног пораста утицаја римокатоличке цркве у Пољској и Европи, као и уједињења Немачке која се вратила на нацистичке геополитичке позиције. Наравно, те процесе пратио је пораст либерализма у Русији и пораст свих видова антиправославних тенденција, што је резултирало привременом стагнацијом и свођењем Русије на статус другоразредне војне и геополитичке силе у Европи и свету у периоду владавине Бориса Јељцина.

Иако је Југославија у великој мери поговодала хрватском националном интересу, она је била у дубокој супротности са хрватском националном идеологијом државног права, која је у југословенским оквирима тежила обједињавању хрватског државног простора зарад стварања хрватске националне државе. Сама идеја хрватског државног права, суштински је представљала сумњив историјски конструкт, који се истопио

15 Мирослав Крлежа, *О патру доминиканцу Јурају Крижанићу*, Есеји, Просвета, Београд 1958, 84-109.

у хиљадугодишњем суживоту у оквирима феудалне Европе, која није познавала никакав национални концепт пре појаве протестантизма.

Хрватска државно-правна идеологија почива на вредностима средњеевропског малограђанства који српски елемент у Хрватској доживљава као истински страно ткиво у њиховом организму. То је повећано, нарочито у оним деловима хрватског друштва који су верском конверзијом из православља у римокатоличанство променили и национални идентитет, који у себи мора носити некакав вредности систем. У Краљевини Југославији, хрватско питање је постало центар окупљања антисрпске и антијугословенске опозиције, чиме се формирао мит о тзв. великосрпском хегемонизму и тежњи српског народа за поробљавањем и тлачењем других народа. Та политичка концепција, нимало непозната, увелико је била идеолошки спремна у војним и политичким кухињама Беча, где су Срби окривљивани по више основа: као народ који представља претњу културној и просвећеној Европи развијањем балканизације; развојем дегенеративних, примитивних облика друштвеног живота, чији је носилац православље и „бинзантинизам“. Таквом антијугословенском ставу, идеолошку матрицу нису дали толико радикални хрватски националисти ни клерикалци, колико оснивачи научног-социјализма Маркс и Енгелс, чији је политички рад у великој мери био усмерен против панславизма као продужене руке руског империјализма¹⁶.

16 О Словенима је, на Бакуњинов захтев да им се обезбеди независност, у *Новим рајнским новинама*, Фридрих Енгелс одговорио:

„Ми не мислимо на то. На сентименталне фразе о братству које нам овде сервирају у име најконтрареволуционарнијих нација Европе ми одговарамо: да мржња према Русима јесте и остаје прва револуционарна страст Немаца; да се од времена револуције томе присајединила мржња према Чесима и Хрватима, да ми, заједно с Пољацима и Мађарима, можемо обезбедити револуцију само путем најодлучнијег тероризма против ових словенских народа. Ми сада знамо где су концентрисани непријатељи револуције: у Русији и аустријским словенским земљама, и никакве фразе, никакво указивање на неодређену демократску будућност ових земаља не може нас одвратити од тога да с нашим непријатељима поступамо као с непријатељима.“ И тако је Енгелс наговестио непоштедну борбу на живот и смрт „словенству, које врши издајство према револуцији.“

То није било написано – или написано само – у наступу жестоког гнева због лакејских услуга које су аустријски Словени указивали европској реакцији. Енгелс је словенским народима – с изузетком Пољака, Руса и донекле Словена у Турској – одрицао сваку историјску будућност „из простог разлога што свим осталим Словенима недостају основни историјски,

Сличну мисао можемо наћи и код Винстона Черчила, који је био велики аустрофил и као такав сматрао је постојање Аустроугарске природном браном против пангерманизма и панславизма. Он је такође, нестанак Аустроугарске са политичке карте сматрао основом за даљу балканизацију Европе, и једном од главних узрочника због чега је тадашњи свет утонуо у хаос тоталитаризма¹⁷. Стога је сасвим разумљиво што је здушно подржао Тита као Хрвата, иако комунисту, и поданика некада моћног царства у односу на српске политичаре који су му благо речено били несимпатични, својеглави, жељни да у Европи играју политичку улогу која превазилази њихову снагу и значај.

Међутим, парадоксално, Југославија и југословенство, је потпуно страно ткиво у српском националном бићу, јер су Срби, за разлику од својих суседа представљали духовно заокружен национални организам, са својим јасно дефинисаним националним митом, обичајима, културом, погледом на свет. Југословенство је било искључиво хрватски пројекат, и део је хрватског националног развоја у 19. веку. Само с том чињеницом што се оно у свом почетку одвијало у условима постојања Аустрије, а касније и Аустроугарске државе, чиме би се ова хрватска концепција југословенства могла назвати аустрословенством¹⁸.

географски, политички и индустријски услови самосталности и животне способности“. Борба за националну независност ствара од њих безвољно оруђе царизма и добронамерне самообмане демократских панслависта то не могу изменити. Историјско право великих културних народа на револуционарни развитак важније је од борбе ових ситних, закржљалих, немоћних нација за независност, чак и онда ако се при томе насилно погази понеки нежни национални цветић; њих би то само оспособило за учешће у историјском развоју, који би их сасвим мимоишао ако остану прегуштени себи самима. Тако је Енгелс још 1882. године рекао: ако се сукобе тежња за ослобођењем балканских Словена с интересима западноевропског пролетаријата, тада овај уопште не би марио за ове слуге царизма, песничким симпатијама нема места у политици: Franc Mering, *Karl Marks – istorija njegovog života*, Kultura, Beograd 1958, 172–173.

О Марксовом и Енгелсовом односу према Словенима видети чланак Зорана Милошевића, *Маркс и Енгелс о Словенима*, Институт за политичке студије, Национални интерес, 3, Београд 2019, 215-229.

17 „ Балканизација југоисточне Европе настављена је крупним корацима и имала је за последицу релативно ослабење Пруске и Немачког рајха, који је, иако уморан и са ожиљцима рата, остао неокрњен и локално супериоран; Винстон Черчил, *Други светски рат I*, Просвета, Београд 1964, стр. 9;

18 Дучић, 20-27.

Хрвати југословенство нису никада могли схватити без постојања Аустроугарске, а када је она изненада сишла са историјске позорнице нашли су се у држави заједно са Србима у којој нису могли испољити своју првобитно замишљену доминацију.¹⁹ То је природно код хрватских политичара и интелектуалаца продубило дубок осећај политичке инфериорности, самим тим што су се Хрвати осећали у цивилизацијском смислу супериорнијим у односу на Србе који су им се наметали као наводни господари. У ствари, у Југославији већ на самом почетку њеног живота дошло је до сукоба између франкофилне српске и германофилне хрватске интелигенције.

Рат између Централних сила и Антанте који је трајао четири године у Југославији је био настављен на политичком пољу, с том разликом што је хрватски национални интерес овога пута имао озбиљног савезника у комунистима који су имали изразито негативан став према Краљевини СХС-у, баш као што је и Краљевина СХС имала изразито негативан став према њима.

Иако је хрватска политика у оквиру Југославије, почев од Југословенског одбора, била изразито рационална, каснији хрватски историјски наратив настојао је да Југославију и југословенство представи као извесну историјску грешку једног дела тадашње хрватске интелигенције, намерно затварајући очи пред једноставном чињеницом да у моменту распада Аустроугарске Хрватска није представљала никакав озбиљан фактор на светској политичкој сцени. О њеној судбини као и о судбини других много бројнијих и национално свеснијих народа одлучивали су други. Хрвати се нису много питали а југословенско решење њиховог националног питања у том тренутку било је једино могуће, јер се хрватски национални простор нашао под једним државним кровом.

Срби су уласком у Југославију од свих народа највише изгубили, најпре због тога што су зарад заједничке државе

¹⁹ Vlada kneza Metternicha okretala se oko dvije stožerne točke: prvo, svaku od raznih nacija pod austrijskom vlašću držati u šahu pomoću drugih nacija koje se nalaze u sličnom položaju; drugo, oslanjati se na pomoć dviju klasa, na feudalne veleposjednike i krupne financijere, što je oduvijek bilo osnovno načelo svih apsolutnih monarha, a u isti mah držati u ravnoteži utjecaj i moć jedne od tih klasa pomoću utjecaja i moći druge klase, tako da vlada ima potpunu slobodu akcije: Friedrich Engels, *Revolucija i kontrarevolucija u Njemačkoj*, NAPRIJED, Zagreb 1973, str. 140-141

са Хрватима и Словенцима једини унели две међународно признате државе. Словенци за разлику од Хрвата први пут у оквиру Југославије добијају национално дефинисан простор, док Хрвати у Аустроугарској нису располагали далматинском обалом, на коју су полагали права као и Италијани. На тај начин српски бајонети и српски краљ успели су да заштите највећи део хрватског националног простора, заузврат не знајући како да уреде државу коју су добили. Српска пројугословенска интелигенција, заведена политичким заблудама Јована Скерлића о новом национализму, у коме ће Хрвати причати екавицом а Срби писати латиницом и где је највећи србомрзац и отац хрватске нације, Анте Старчевић, проглашаван за романтичарског залуђеника, налик на „Србенду“ из периода *Уједињене омладине српске*, скупо је коштала српски народ који ће после двадесет година суживота доћи под усташки нож, уз све страхоте које је донео грађански рат и револуција. У Брозовој Југославији, дошло до коначног заокружења хрватског државног простора уз буквално потискивање Срба са јадранске обале и од топлих мора, чиме су у великој мери Хрвати добили своју улогу и значај у ватиканским и атлантистичким геополитичким концепцијама; бранича Европе од евроазијског, руског, православног утицаја и гранична област где се завршава Европа а почиње Балкан.²⁰

Међутим, треба истаћи чињеницу да је хрватски национализам био изразито реактивног карактера, настао у неком виду културолошког и политичког закашњења. Он се такође не може назвати нимало оригиналним, иако је у својој најранијој основи имао елементе који ће довести до његове нежељене радикализације у 20. веку.

Почетак хрватског националног покрета везан је за Илиризам, или популарно назван Хрватски препород²¹.

20 „Када један Србин прочита целога Старчевића, не може се отети утиску да је пред њиме један сасвим *наш човек*, са свим манама и врлинама наше расе, који да је живео у Београду и Новом Саду шездесетих година потпуно би оличавао оно што се у то ултранационалистичко доба звало *Србенда*.“; Јован Скерлић, Анте Старчевић, *Анте Старчевић*, Писци и књиге II, књига друга, Просвета, Београд 1966, стр. 120.

21 „Метернихов циљ је био да преко хрватског покрета преузме контролу над панславистичким групама, појединцима и идеологијом у ондашњем свету“; Милорад Екмечић, *Дуго кретање између клања и орања – Историја Срба у Новом веку (1492-1992)*, Evrobook, Београд 2017, 225.

Културни и политички покрет Људевита Гаја, Јанка Драшковића, Ивана Мажуранића, настао је као директна последица Српске револуције и националног буђења балканских народа. Илиризам је имао јасан циљ, стварање хрватског књижевног језика као основе националне индивидуалности хрватског народа. Илирски покрет или хрватски народни препород у великој мери се ослањао на језичку реформу Вука Стефановића Караџића, која је међу словенским филозофима постигла огроман успех и знатно допринела културној еманципацији српског народа, иако је, реално гледано, српски књижевни језик одвојила од руског, што је у суштини и био главни геополитички интерес бечког двора који је здушно подржавао Вукову реформу.

Међутим, резултати Вуковог рада на прикупљању српских народних песама и умотворина били су заиста импресивни. Срби не само да су имали своју епiku, богате десетерачке песме које су чувале дубоко народно памћење и чија је језичка основа послужила за стварање новог књижевног језика, него су и живели у складу са националним митом. Вукови певачи: Филип Вишњић, Тешан Подруговић, Старац Милија, нису били никакви школовани људи а у својим главама преносили су читаве епове, који по дубини и драматичности представљају сами врх европске културне баштине²².

Српска револуција настала на основу овакве живе књижевности и духовног блага изнедрила је људе и догађаје које су за тадашњу просвећену Европу представљали право

22 У писму од 20. маја 1863. године Енгелс обавештава Маркса да марљиво учи српски и чита „сабрane песме Вука Стеф. Караџића“, те да му је српски лакши од било ког другог словенског језика. Читање тих истих српских народних песама подстакло је чувеног немачког писца Хердера на закључке о великој вредности народне културе и народног духа који је у њима садржан и изазвало одушевљење великог Гетеа и славне браће Грим. То одушевљење пренело се и на сав културни свет и за Србе и српску ствар придобило европско јавно мњење. Међутим, код Енгелса - ништа од свега тога. Иако је добро познавао српску историју и знао колико Срби упорно чувају своју историјску свест, он је у свему томе видео, готово исто као и данашња немарксистичка Европа, само продужену руску руку и ништа више. Зато ће, заједно са Марксом, Србе убрајати у мале, закржљале, „нужно контрареволуционарне“ народе, без историје и историјске свести, чија је једина историјска мисија да нестану у олуји светске револуције, коју су њих двојица проповедали; Зоран Милошевић, *Маркс и Енгелс о Словенима*, Институт за политичке студије, Национални интерес, 3, Београд 2019, 215-229.

изненађење. Ти људи попут Карађорђа, Хајдук Вељка Петровића, Милоша Обреновића и др. представљали су оваплоћење живих архетипских слика, а српска историја која се стварала у свакодневном животу била је слика и прилика херојских подвига. Код Срба песма и живот били су повезани у јединствену целину, а Европа је први пут на Балкану могла да се сусретне са једним предхомерским светом.

Људевит Гај је покушао 1830. године да узме кајкавско наречје као књижевни језик Хрвата, међутим, у Хрватској тим наречјем се говорило једино у околини Загреба и он без попевке није имао никакву дубљи траг у народу. Требало је ујединити Славонце, Загорце и Далматинце, али они су говорили Вуковим језиком, због чега су творци хрватског препорода узели штокавицу – српски језик, за књижевни језик Хрвата. Године 1966. приликом прославе 130-годишњице Хрватског препорода, најзначајнији хрватски интелектуалац 20. века, Мирослав Крлежа је том приликом рекао да су Хрвати једини верни Вуковом језику који су одбацили и Срби и Бугари²³.

Ова Крлежина констатација нимало није без основа, још 1897. године, приликом преноса Вукових посмртних остатака из Беча за Београд, у првашком гласилу *Црвена Хрватска* из Дубровника изашао је текст у коме се тврдило да Вук Стефановић Караџић има ту заслугу да је код Срба хрватски језик подигао на ступањ књижевности.²⁴

Рад Илирског покрета на кодификацији хрватског књижевног језика на бази Вукове реформе, био је највећа културолошка крађа у историји, крађа која ће као крајњу последицу имати геноцид над Србима на хрватском животном простору. Главни циљ илиризма имао је геополитички значај, домоћи се Дубровника и његове државноправне традиције, језика и културе, који је био штокавски дијалект, језик који су према Вуку искључиво говорили Срби²⁵.

23 Mirosław Krleža, *Referat o Ilirizmu na znanstvenom skupu o hrvatskom narodnom preporodu 1966*, <https://www.youtube.com/watch?v=Uas7sxUyY7M>

24 Бакотић, 125.

25 Вук Стефановић Караџић, *Срби, сви и свуда – Ковчежић за историју, језик и обичаје Срба све три закона*, Беч 1849, (Пројекат Растко), <https://www.rastko.rs/filologija/vuk/vkaradzic-srbi.html>

Врхунац овог реформског рада представља изузетно значајни Бечки језички договор из 1850. године, који су потписали с хрватске стране Иван Мажуранић, а са српске Вук Стефановић Караџић²⁶.

Овим договором дошло је до стварања заједничког књижевног језика, српско-хрватског и он ће послужити као основа за креирање Југославије и југословенства, чији је политички идеолог био високи католички прелат ђаковачки бискуп Јосип Јурај Штросмајер.

Штросмајерово југословенство, потпуно је погрешно тумачено у каснијој југословенској историографији, имало је чисто прозелитски карактер. Штросмајер је своју политичку и културну, као и геополитичку мисију градио на искуствима Илирског покрета и био је његов највернији настављач. Знајући добро да су Хрвати мали народ који не може да се одупре мађарском национализму, он је у идеји југословенства, српско-хрватског јединства, покушавао да од Хрвата створи окосницу будућег југословенског уједињења. Са друге стране, Штросмајерово југословенство био је интегрални део аустрословенства, панславистичког покрета са центром у Бечу и Риму, који би представљао противтежу руским геополитичким циљевима. Штросмајерове прозелитске намере према Србима нису представљале никакву новост. Према речима Јована Дучића, Штросмајер је био у остао ренесансна личност, велики мецена који је желео да од Загреба створи неку врсту Фиренце²⁷. Његов углед у Србији и Црној Гори био је доста велики, мада је имао и велику и значајну опозицију и то пре свега међу Србима у Далмацији који су први на својој кожи осетили католички прозелитизам који су спроводили Штросмајерови следбеници у овој области попут дон Миховала Павлиновића.

Штросмајерово југословенство било је прозелитског и експанзионистичког карактера, и под видом народног јединства

26 16. марта 1850. у Бечу, састали су се Иван Кукуљевић, др Димитрија Деметер, Иван Мажуранић, Вук Ст. Караџић, Винко Пацел, Фрањо Миклошоћ, Стјепан Пејаковић и потписали су *Књижевни договор*, где је стајало „Доље потписани знајући да један народ треба једну књижевност да има“, Љубомир Стојановић, *Живот и рад Вука Стеф. Караџића*, Београд 1924, 686.

27 Дучић, 24.

често је негирало српску националну индивидуалност на подручју Хрватске, у чему се није много разликовало од покрета Анте Старчевића.²⁸

Срби су парадоксално у Хрватској највише страдали под тзв. Југословенима. Првог хрватског бана пучанина, и човека који је са Вуком у Бечу склопио књижевни договор, Ивана Мажуранића, писца епа *Смрт Смаил-аге Ченгића*, Срби ни по чему добром нису запамтили²⁹. Он је укинуо српске школе и максимално негирао српску националну индивидуалност на подручју Троједнице, буквално терајући Србе у мађарски загрљај који се десио под Куеном Хедерваријем, оптужујући их касније за издају наводно југословенских идеала. Мажуранићева школска реформа била је један од главних узрочника сукоба између Срба и Хрвата који су избили седамдесетих година 19. века³⁰.

Главна идеја Штросмајеровог југословенства била је успостављање духовне и културне супремације Хрвата над Србима, у чему је значајну улогу одиграо његов следбеник Фрањо Рачки, чија су историографска истраживања послужила као основ за формирање заједничке српско-хрватске историје.

Међутим, готово је немогуће оценити хрватску историју у светлу геополитике уколико се не анализирају идеје Анте

28 Љубомир Дурковић – Јакшић, *Србија и Ватикан 1804-1918*, Српска православна епархија жичка и Српска православна епископија шумадијска, Краљево-Крагујевац 1990, 105-325.

29 О сумњивости Мажуранићевог ауторства над овом спевом писало се доста рано. Први је посумњао српски критичар Светислав Вуловић, који је још 1880. године у чланку *Његош и Мажуранић*, објављеним у Београдској *Отаџбини* ово питање изнео у јавност, због чега је ступио у полемику с хрватским књижевником Августом Шеноом. Вуловић је за аргументацију користио чињеницу да Мажуранић сем овог спева ништа друго у животу није објавио, као и извештај од Љубе Ненадовића који у *Писмима из Италије*, говори да му је владика Његош причао о изгубљеном спеву *О погибији Смаил-аге*, који је дао неком Хрвату и никада му није вратио. Мажуранићев спев објављен је за Његошевог живота 1846. године. Вуловић је компаративном анализом Његошевог дела *Свободијада* и Мажуранићевог *Смрт Смаил-аге* дошао до закључка да се радило о једном аутору - Његошу; Светислав Вуловић, *Његош и Мажуранић*, Целокупна дела II, Српски писци, 57-81.

30 Сукоб је кулминирао укидањем српских црквених школа 1874. године, као и развојчења Војне Границе; Андрија Раденић, *Борба за равноправност у спору око језика и имена*, СКЗ, Историја српског народа V-2, Београд 1994, 252.

Старчевића, које су на најдубљи начин обликовале хрватску националну мисао до данашњег дана³¹.

За Старчевића се с пуним правом може рећи да је отац хрватске нације. Конзервативан, искључив, србомрзац и расиста, Старчевић је на најгрубљи начин изражавао хрватску националну мисао као антисрпску. Иако неоригиналан, Старчевићева мисао о државном праву у великој мери ослањала се на Мађаре, који су под Кошутом развили идеју политичког народа. Као што су Мађари, чији народни језик улази у званичну употребу тек 1844. године, сматрали да је мађарски народ једини политички народ на подручју круне Светог Стефана, исто тако је и Анте Старчевић развијао идеју да на подручју Хрватске живи искључиво један политички народ – Хрвати. Он је апсолутно негирао постојање српског народа, српске нације и српске историје. У том свом негирању Старчевићева логика је више него занимљива. У спису „Пасмина Славосербска по Херватској“, он појам Србин изводи из речи Сервус, слуга- роб, према њему Срби су људи ропског менталитета у хрватском националном бићу³². За разлику од Срба који су робови, Хрвати представљају господарску расу, и то господарску расу која је владала над Србима, поистовећеним за себрина или власима – средњовековним класама. На тај начин, Старчевић је доказивао да су Свети Сава, припадници династије Немањића, кнез Лазар и остали косовски витезови у ствари били Хрвати, јер су Срби били себри који су васкрснули тек после косовске трагедије, која је према њему заправо била трагедија хрватског народа, и због тога је потребно тај накот

31 Анте Старчевић (Велики Житник, код Госпића, 23. маја 1823 – Загреб, 28. фебруара 1896), хрватски политичар и национални идеолог. Оснивач Хрватске странке права. Сматран је за оца нације и хрватског Катона. Конзервативац, националиста, по угледу на Мађаре, сматрао је да је Хрватска земља Хрвата. Био је велики антисрбин, иако је по мајци имао српско порекло. Према њему Срби су били, проклета пасмина. Због свог антисрпства с правом се сматра претечом усташког покрета. Тврдио је да су српски средњовековни владари из династије Немањића, у ствари били Хрвати, који су представљали племство, док су Срби били доњи кметски слој. Залагао се за политику антијугословенства, удаљену и од Беча и од Пеште. Његове идеје и данас су присутне у хрватској политици и култури; Бојан Драшковић, *Пастир посрнулог стада*, Радио Сербона, Београд 2017, 15.

32 Међутим, треба нагласити у овом спису иако Старчевић, очигледно мрзи Србе, грубо присвајајући српску историју, он Србе ипак сматра прастарим, античким народом, добро познатим још у Старом Риму и Египту; Ante Starčević, *Pasmina Slavoserbska po Hervatskoj*, Zagreb 1876.

(не народ) ударити секиром по глави како не би био извориште моралне и духовне дегенерације хрватске државне идеје.

Старчевић је вишеструко занимљив, не само због тога што је био изузетно интелигентни конзервативац, расиста и вероватно личност патолошког карактера, него што је у својим политичким списима убацивао елементе фантазмагорије којима су његови следбеници покушавали да дају научну верификацију. Старчевићева политика је била дубоко геополитична, с једне стране одбацивши Штросмајерово југословенство и клерикализам као заблуду, залагао се за отклон и од Беча и од Пеште, као и од Рима.

Старчевић развија идеју Хрвата као одбрамбене европске нације, али такође се ослања и на хрватску идеју државног права, који су пре њега развијали представници илирског покрета. Сама идеја државног права код Хрвата имала је за циљ присаједињење Далмације Троједној краљевни, а на томе су далеко више радили Штросмајерови следбеници него његови. У ствари, између Штросмајера и Старчевића и није било неке велике разлике када су Срби у питању. Штросмајерово југословенство имало је експанзионистички карактер, и било је део интегративне идеологије која је хрватски национализам уклапала у аустрофилске и панславистичке оквире, док је Старчевићев покрет био више усмерен за унутрашњу употребу. То је у суштини био национални покрет хрватског малограђанства који је својом искључивошћу вршио радикализацију друштвених односа. Главни геополитички циљ хрватског национализма биле су Далмација и Босна, и они су се поклапали у великој мери са циљевима Аустроугарске. Штросмајер је преко либералног католицизма вршио велики утицај на српску интелигенцију, покушавајући на сваки начин да је одвоји од Русије, у чему је огромну улогу играо и пољски национални комитет Адама Чарторијског у Паризу, који су преко свог агента Фрање Заха искреирали Начертаније као национални програм Србије, развијајући у њему источну верзију југословенства, тј. српско-бугарског јединства³³. Таква политичка концепција, западног – хрватског и источног

33 Дурковић –Јакшић, 77-80.

– српско-бугарског југословенства, као и народног јединства окупљеног око Свете Столице, уз неговање култа Пирила и Методија касније ће постати лак плен бечке прозелитске политике. Дотле је Анте Старчевић на груб начин настојао да негацијом српског језика и имена озакони буквалну крађу српског културног блага која се одвијала под окриљем хрватског препорода, а чији су највернији следбеници били католички свештеници. Старчевић је био духовни творац мита о хрватском државном праву, које се морало историјски верификовати како би се Хрвати приказали као најстарији словенски народ који је примио хришћанство из Рима, далеко пре Чеха и Пољака, и као такав је био и остао бранич западне католичке цивилизације од свих навала које долазе са Истока, од којих је најопасније и за Хрвате најпогубније православље и српство оличено у својој националној идеологији познатој као Светосавље. Од времена Анте Старчевића бити Хрват истовремено је значило бити Несрбин, чиме хрватски национализам добија изразито негаторски карактер.

Главни носилац Старчевићеве идеологије и писац *Повијести Хрвата* био је Вјекослав Клаић³⁴. Још 1836. године, по формирању Данице Илирске, постављен је задатак да се напише велика историја хрватског народа која ће јасно доказати постојање хрватских државних права на подручје Далмације, Босне и осталих хрватских земаља. Тај задатак у потпуности је испунио Вјекослав Клаић. Ослањајући се на Ивана Лучића, и Павла Ритер Витезовића, као и на Тому Архиђакона и Константина VII Порфирогенита, Клаић је у изразито наративном стилу, без неке велике и претеране критике извора реконструисао прошлост Хрвата потврдивши више својом причом него стварном документацијом наводна хрватска државна права на спорне далматинске територије³⁵.

34 Вјекослав Клаић, *Повијест Хрвата*, књига прва, Загреб 1982, 19-27.

35 Александар Митић сумња у аутентичност изворника Константина VII Порфирогенита, које је открио и обелоданио Јоанис Луциус Далматинус, језуитски научник, познат у хрватској историографији као Иван Лучић. Овај историчар такође је открио и Хронике Томе Архиђакона, као и Хронику попа Дукљанина, заправо све главне изворе за хрватску и српску рану средњевијековну историју, и то их је готово објавио у исто време у Амстердаму 1666. године, због чега се с правом може претпоставити да се ради о језуитском конструкту и фалсификатима

Клаићева интерпретација хрватске историје је утолико значајнија што се дуго неће мењати нити доводити у питање. Клаић је у ствари написао уџбеник или приручник на који ће се позивати сви каснији хрватски политичари, идеолози и државници.

У својој *Повијести Хрвата*, вишетомној синтези, Клаић развија Порфиригенов тезу о доласку Словена на Балканско полуострво, и за коначну годину узима 626, када је дошло до неуспешне опсаде Цариграда. Идуће године цар Ираклије позива хрватске кнежеве да населе опустеле крајеве на којима и данас живе Хрвати. Доба папе Ивана II Далматинца (640-642), и његовог изасланика Мартина, када је у Далмацији према латинским изворима дошло до преноса моштију св. Дујма у Сплиту, и када су постојале велике верске расправе између католика и аријанаца, Клаић узима за доба покрштавања Хрвата из Рима³⁶. Ова 641. година и покрштавање Хрвата, сасвим без основе али утемељени у Луциосовом изворнику (или фалсификату), биће један од најснажнијих геополитичких аргумената у интерпретацији касније хрватске историје, јер су према томе Хрвати били први словенски народ који је примио хришћанство из Рима, и то у време када је папа у Риму био само обичан епископ града Рима под влашћу ромејских царева³⁷.

Папска државна и световна власт настаје тек са појавом Каролинга и Пипина Малог, средином осмог века, у време угрожености Италије од стране Лангобарда. Дакле, Хрвати сто година пре формирања Папске државе, а двеста година пре мисије Тирила и Методија, масовно примају хришћанство из Рима и постају католичка нација, пре него што је Рим и добио

какви су се и раније дешавали у историји; Александар Митић; *Пројектовање историје Срба и Руса од 17. до 19. века и политичке последице такве историографије*, Институт за политичке студије, Политичка историја Словена – између мита и стварности, Београд 2019, 259-278.

36 Клаић, 48

37 Алојзије Степинац је 1941. године од папе Пија XII добио одобрење да обележи прославу 1300 година покрштавања Хрвата, која је требало да се заврши великим верским свечаностима у Сплиту и Нињу. Међутим, догодни се рат и Хрвати су добили своју државу, после хиљаду година чекања, али уместо великих и значајних свечаности јубилеј покрштавања Хрвата обележен је великим покољима над Србима, због чега је сама сухаристичка манифестација прошла доста незапажено; Драшковић, *Пастир посрнулог стада*, 125-130.

своју каснију политичку и геополитичку мисију, у чему се види јасна геополитичка тенденција да се Хрвати прикажу као најстарија словенска католичка нација у Европи, што неће бити без основа у формирању касније хрватске националне идеологије. Та тачка један је од најважнијих митолошких ослонаца хрватске нације. Клаић једноставно своју историју води према хрватским кнежевима и краљевима, изводећи прецизне генеалогije. Од Дукљанина, узима легендарни сабор у Дувну, за који је каснија историографија утврдила да није ни постојао, а ни сам Дукљанин о томе није писао, иако су управо Дувну историчари романтичарске епохе давали изузетан значај, најпре због тога што се налазило на подручју Босне и Херцеговине, из чега је произилазило хрватско државно право на ову област. Код самог Дукљанина не спомиње се Дувно, него Далма, још увек неоткривен град, где се одржао сабор на коме је дошло до поделе на области Црвене и Беле Хрватске. Према овом изворнику, доста неутемељеном и апокрифном, Црвена Хрватска се простирала од Далме до Драча, а Бела од Далме до Сплита, према чему би Далма требало да представља границу између наводних католичких епархија, што само по себи наводи на закључак да се није радило и о каквом Дувну у Босни него о граду на приморју³⁸. Митски значај Дувно добија и када је 925. године, дошло до крунисања Томислава за краља Хрвата из Рима³⁹.

Легенда о Томиславу и његовој моћној хрватској држави свој изворник има у Порфиогенитовој хроници, која наводи да је хрватски краљ (иако га не именује) моћан владар који за то време располаже са 100.000 пешака и 60.000 морнара, што је само по себи фантазмагорична бројка, јер би га тај број војника учинио највећим и најмоћнијим владаром тадашњег света (Џингис Кан је неколико векова касније располажући са војском од 150.000 војника покорио читаву Азију).⁴⁰ Томислав је наводно сузбио Мађаре и Бугаре, и завладао историјским

38 Фердо Шишић, *Летопис пона Дукљанина*, критичко издање, Титоград 1967,

39 Клаић, 106.

40 Константин VII Порфиогенит, *De administrando imperio*, Византијски извори за историју народа Југославије II, Београд 1959, 45.

подручјем хрватских земаља које се простирало на преко 110.000 км квадратних, као и да је председавао на Сплитском сабору, где су доношене одлуке о словенској писмености.

Овај део историјског наратива је изузетно занимљив али на жалост није уклопљен у општу слику епохе у којој се одиграла његова владавина, а њу је пратио распад Каролиншког царства усред петодеценијске инвазије Мађара из Паноније и Подунавља која је у великој мери променила геополитичку позицију тадашње Европе и света. Наиме, када су се Мађари крајем 9. века под Арпадом доселили на подручје Паноније, претежно насељене словенским становништвом, они су представљали релативно малу етничку групу, ратника коњаника, налик Хунима и Монголима, који су ратовали на коњу користећи се преимућствима закривљеног лука. Њихов број није превазилазио више од 30.000 ратника, концентрисаних у систем великих ратних логора између Дунава и Блатног језера. Мађари су готово сваке године, у просеку са одредима од десетак хиљада коњаника, у два крака кретали у два различита правца: први Дунавом, ка подручјима Чешке и Немачке, допирући чак и до Белгије, а другим крајем преко Подравине и Истре упадали су у Италију, пљачкајући италијанске градове и угрожавајући сам Рим, да би у својим освајањима најдаље продрли до данашње француске Азурне обале⁴¹. У време краља Томислава – бранича католичанства, Мађари су спалили Павију и попалили готово све хришћанске богомоље, а Немци су после нестанка Каролинга почели да бирају владаре из својих редова - Конрада, Хајнриха Птичара и Ота Великог, чији је изричит задатак био да спреме одбрану земље од мађарских упада. У то време почиње и организовање читавог система утврђених градова у Немачкој, нарочито у Баварској, да би мађарски походи били заустављени тек у бици на Леху код Аусбурга, 10. августа 955. године, од стране ритера Ота Великог⁴².

Свакако да би постојање моћне хрватске државе у време Томислава било за тадашњу Европу и Запад изузетно пожељно,

41 Jacques Le Goff, *Srednjevekovna civilizacija Zapadne Evrope*, Beograd 1974, 75.

42 *Vojna enciklopedija 5*, Beograd 1973, 34.

јер би она самим својим постојањем спречавала мађарски поход у Италију и штитила Рим и Папску државу, међутим, у западним изворима о томе нема помена. Од краља Томислава није сачувана ни круна ни гроб, као што се ни о средишту његове државе јако мало зна. Могуће да је постојао владар таквог имена, али је очигледно владао на далеко мањој територији него што му се историјски приписује. Његова загонетност историјски се највише може упоредити са краљем Артуром у Британији, легендарном личношћу око које се формирао касније британски национални мит, а сама Томислављева краљевска круна из Рима такође је сумњиве вредности јер папа Гргур VII тек 1075. године, Звонимиру дарује краљевски палиј, у исто време када је даровао круну и дукљанском владару Михаилу Војисављевићу⁴³. Седамдесет и пет година раније круну из Рима добио је мађарски владар Иштван, који се покатоличио и чије крунске земље су одржале континуитет до данашњег дана. Стога је сасвим лако закључити због чега је легенда о хрватским краљевима била политички потребна, како би се преко овог историјског конструкта доказала хрватска феудална права у односу на Мађаре, чији је долазак, формирање државе, као и покрштавање историјски верификовано, за разлику од Хрвата који о томе никакав спомен немају. Када подручје Хрватске коначно пада под Угарску власт 1102. године, после Првог крсташког рата, тада су хрватски великаши признали Угарску власт, своју државност потврдили још једним несачуваним документом раста *convenom*, чији је изворник такође, Тома Архиђакон из 14. века. Каснији историчари попут Милана Шуфлаја и Ферда Шишића, оспоравали су веродостојност Томиног преписа. После 1102. године, Клаићева *Повијест Хрвата* усклађена је са мађарском историјом, која је знатно документованија и веродостојнија, и стога јој се може веровати.

43 Антоније П. Фарчић оспорава тврдње историчара о круни Михаила Војисављевића дарованој из Рима, јер као једини извор постоји писмо папе Гргура VII, од 9. јануара 1078, у коме се не садржи ни један податак по коме је годину дана раније послао владарске инсигније Михаилу Војисављевићу. Писмо се односи на спор између сплитског и дубровачког архиепископа и у њему се не може тачно одредити предмет спора. Све претпоставке каснијих историчара настају из фалсификоване буле папе Александра II, из 1067. године, која је произвела погрешну историјску интерпретацију тога времена; Антоније П. Фарчић, *О постанку краљевске власти код приморских Срба*, Историјски записи, година XVIII, Књ. XXII, св. 8, 405-428.

Клаићеву историју у великој мери је унапредио Фердо Шишић, најбољи хрватски историчар у 20. веку, који се са више смисла за историјске изворе и са више критичког истраживања бавио најранијом хрватском историјом, без великих политичких тенденција. Шишићева „Повјест Хрвата“ представља плод великог научноистраживачког рада. Шишић правилно користи изворе и документа и усклађује их са општим историјским токовима, наводећи тачне датуме великих мађарских похода у Италију (919, 920, 921, 922, 926).⁴⁴ Шишић се много не задржава на краљу Томиславу, чија је држава била знатно мања него што се првобитно замишљало, и која се очигледно простирала у кршевитим пределима Далмације, са Салоном као својим седиштем и острвима Брачком, Хваром и Корчулом, где се концентрисао због романског и словенског становништва. Томислав је око 923. године, од стране РOMEЈСКОГ ЦАРА добио титулу проконзула, а исте године су ове области према наводним изворницима потпале под папску власт, док су се на обалама Неретве или Паганије још увек налазило некрштено словенско становништво које се бавило углавном гусарењем. Шишић одбацује сабор у Дувну, и лако прелази преко ових политичких епизода, свестан стварног времена у коме су се ови догађаји одвијали, а самом времену првобитних хрватских владара даје сасвим реалан, локални значај. Такође, Шишић одбацује постојање *pacca convente*⁴⁵. Главни циљ Шишићевог рада у геополитичком смислу била је Босна и покушај да се средњевековна историја ове државе, колико је то могуће веже за хрватску, тј. угарску историју, како би се утврдила идентитетска родност.

Међутим, за геополитичко деловање у историографији рад критичке историографије нема толико велики значај колико рад псеудо-историографије, тенденциозних политизованих наратива, с јасном намером да унапред докажу одређену геополитичку тезу. Такав псеудо-научни памфлет који ће играти велику улогу у хрватском историјском наративу била је књига Ива Пилара, *Јужнословенско питање*.⁴⁶ Написана 1915. године,

44 Ferdo Šišić, *Povijest Hrvata*, Split 2004, 129.

45 Šišić, 155.

46 Ivo Pilar, *Južnoslavensko pitanje*, Zagreb 1943.

у јеку Великог рата, која је имала за циљ да потврди ратне циљеве Аустроугарске и уклопи хрватски национални интерес у концепт *Mitteleuropе* Фридриха Наумана. Пилар је на најгрубљи начин у својој књизи извршио покушај да Старчевићевим идејама да научну верификацију, што га је отерало у расизам и шарлатанство. Књига је подељена на девет поглавља, у којима се бави како хрватском историјом и геополитичким положајем Хрвата, исто тако и Србима. Аутор је очигледно писао у духу прохабзбуршке политике, покушавајући да докаже да велики геополитички значај Хрвата за опстанак Аустроугарске царевине. Хрвати, иако су Словени и говоре словенским језиком, они у расном смислу представљају мешавину са Келтима, Готима, Илирима, Аварима, Римљанима – дакле господарским расама, и готово да немају никакву велику везу са Србима, који иако сличним језиком говоре представљају другу расну мешавину – балканско-румунских народа. Ову тезу ће касније усвојити и Доминик Мандић, који је тврдио да су Срби заправо црнци, потомци римских војника који су дошли на Балканско полуострво из Африке, како би бранили лимес на Дунаву, ту су се сродили са домородачким становништвом и досељеним Словенима, тако да су код Срба развили ропску природу⁴⁷. Ова хипотеза сасвим у духу Гобиноове идеологије, прихваћене од стране нациста и расиста 20. века имала би некакав смисао да је тзв. хрватска господарска раса успела барем за један миленијум да створи своју независну државу. За разлику од њих, Срби-рајетинског менталитета успевали су да створе своје државе у којима ће управљати њихови домаћи владари. Пилару, и Старчевићевцима, нарочито смета постојање Српске православне цркве као националне институције српског народа. Пилар управо с аустријског стајалишта оптужује Српску православну цркву за наводни империјализам. У овој расправи понавља раније већ постојеће ставове о Далмацији као колевки хрватске државе и изворишту хрватске цивилизације, о Хрватима као државотворном народу, да су били први словенски народ који је примио хришћанство, да су хрватски владари у савезу са Римом имали већу народну самосталност као и своју народну

47 Dominik Mandić, *Hrvati i Srbi dva stara različita naroda*, Zagreb 1990, str. 59.

цркву. Затим Пилар пише о краљу Томиславу, хрватском Артуру, некритички се осврћући на Порфирогенита, о снази велике и моћи тадашње хрватске државе, као и о њеној пропасти после смрти Звонимира код Книна. Наравно, ту је и легенда о раста *soventi*, као и објашњење да су Хрвати приступили Угарској не зато што су били слабији него из разлога што су желели очувати свој народни језик.

Пиларева расправа написана на немачком језику, са ког је преведена и објављена у време НДХ, 1943. године, имала је за циљ да у условима Великог рата, аустроугарској јавности представи, на „научним“ основама питање Далмације као најважније геополитичко питање, не само за опстанак Хрватске него и Аустрије. Расправа је очигледно настала због Лондонског уговора из априла 1915. године, због којег је Краљевина Италија и ушла у рат на страни Антанте уз обећање да ће јој на крају рата припасти Далмација. Хрватско државно право, на коме хрватски политичари и интелектуалци инсистирају више од шездесет година доведено је у питање и стога они почињу да се ослањају, како на Србију, преко Југословенског одбора, тако и на Аустроугарску, која настоји да се реформише и федерализује. У том смислу, Пиларев рад имао је за циљ стварање Хрватске државе у њеним „повјесним границама“ заједно са Далмацијом и Босном, и великим цивилизацијским ослоном на Ватикан, који је у Великом рату више симпатисао Централне силе него земље Антанте, и чију је дипломатију, такође Лондонским уговором, италијанска влада, искључила из било какве могућности учествовања у мировним преговорима, на чему је Ватикан посебно инсистирао⁴⁸. Пилар је даље тврдио да су различити геополитички интереси, довели до цепања хрватског државноправног територија, и до стварања Војне Крајине, која је била насељена Србима, Власима и Рацима. Њено издвајање из оквира хрватске државе и давање посебног статуса становништву довело је до великог преласка Хрвата на православље. Ову историјски неодрживу тезу касније ће у свом докторату у Риму бранити и Пиларев истомишљеник Крунослав Драгановић, и она ће послужити као

48 Драгољуб Живојиновић, *Ватикан и Први светски рат 1914-1918*, Београд 1996, 258.

оправдање за прозелитску политику Римокатоличке цркве у време Другог светског рата⁴⁹.

После излагања кратке историје Хрвата, углавном сажето преписане од Клаића са очигледним политичким тенденциозностима, прешао је на питање историје Срба, које је приказао као освајаче и асимилаторе Балкана, али и као културно слабије и неорганизованије од тадашњих Хрвата, који су доминирали на Приморју, на подручју данашње Црне Горе – Црвене Хрватске⁵⁰.

Срби су се у време Немањића успели осамосталити, уз пуку историјску срећу и учврстити своју власт, решити верско питање и настојати проширити православље на чисто хрватске, католичке земље, као освајачи и империјалисти. Из ове конструкције касније ће проистећи чувени мит о великосрпском хегемонизму упереном безмало против свих југословенских и балканских народа.

Међутим, када говори о Немањићима и Светом Сави као оснивачу српске државе и цркве, Пилареве констатације су изузетно тачне: он каже, *Св. Сава је створио и организовао србско- гркоизточну Цркву, а створио ју је тако да је увиек морала стајати у служби србског народа и србске државе*⁵¹. Речју, Свети Сава је основао српску цркву као националну и државну организацију, чиме би се за њега могло рећи да је био први европски националиста, и то неколико стотина година пре него што је појам нације и национализма почео да живи у Европи и свету, чиме се у личности овог монаха, прворазредног државника и дипломате, организатора црквеног и народног

49 Krunoslav Stjepan Draganović, *Masovni prijelazi katolika na pravoslavlje hrvatskog govornog područja u vrijeme Turaka*, Biskupski ordinarijat, Mostar 1991.

50 Савић Марковић Штедимлија (Пипери, 12. јануара 1906 – Загреб 25. јануара 1971), новинар, публициста, идеолог хрватске Црне Горе, писац *Црвене Хрватске*, 1937. и миљеник Мирослава Крлеже. У току рата налазио се у Загребу где је организовао Црногорски национални комитет, и Уред Црногораца на чијем се челу налазио. Заједно са Секулом Дрљевићем радио је на идеолошком расрбљавању Црне Горе и Црногораца и стварању нове антисрпске црногорске нације. Крајем рата бива ухапшен од припадника Црвене армије у Салзбургу и одведен у совјетске гулаге, где проводи десет година затвора, да би 1955. био изручен Југославији, која га осуђује на вишегодишњу робију. Године 1959. бива помилован и пуштен на слободу. Са супругом сели се у Загреб, где до своје смрти ради код Мирослава Крлеже у Лексикографском заводу: Драшковић, *Пастир посрнулог стада*,

51 Pilar, 54.

живота зачала идеја која ће постати политички доминантна тек стотинама година касније. Међутим, већ у следећим пасусима Пилар изводи закључак о културној нискоћи српског народа којем ни властита држава ни црква нису могли помоћи. Србима се нарочито замерао недостатак градова и градске културе, чиме су потпуно непогодни за било какав облик живота човека на Западу, стога су Срби јако брзо поклекли пред Турцима, са њима се удружили и водили опортуну политику против Запада, под заштитом њихове народне цркве. У каснијем делу текста Пилар настоји да објасни историју Босне као хрватске покрајине, где посебан значај даје богумилском покрету из којег су у време Отоманске власти масовно прешли на ислам, док је српски елемент у Динарским крајевима искључиво романског, влашког порекла⁵².

И поред велике политичке тенденциозности Пилару се не може спочитати велики труд да би доказао своје историјске теорије. Оне су остале до данашњег дана темељ хрватске националне политике, којој су једини непријатељи били и остали Срби. Према Пилару: *Језгра данашњег јужнословенског проблема састоји се у томе, што Србство жели савладати Бугаре и Хрвате, постати првом силом на Балкану, те затим уништити и апсорбовати Хрвате и Бугаре и тако освојити и посрбити читав славенски Балкан.*⁵³

Пилар је у даљем излагању, развијајући тезу о погубној улози српске православне цркве по суседне словенске народе, јасно дефинисао главне непријатеље хрватског народа – Србе, али и Светосавље, политичку идеологију српске православне цркве, основу српског националног идентитета, са којима би се у будућности требало позабавити. Наравно, поред већ добро познатих теза, о великосрпској хегемонији, Пилар својој расправи даје изразит геополитички карактер. Он каже да је радећи на овој књизи имао на уму *величанствену обрамбenu акцију, сустав држава од Балтичког мора до Јадрана, који ће бити бедем против надирућег експанзивног Истока. Поред пољске државе, поред додуше православне, али политички*

52 Pilar, 111.

53 Pilar, 160.

*протубизантске Бугарске – с временом можда и поред Украјине замишљајем си на југозападу још једну католичко-муслиманску Хрватску, која је природно, тисућу година старом предајом учвршћено и непогрешиво оруђе обране, тим вриједније што оно не би дјеловало у правцу југоистога него југозапада.*⁵⁴

Пилар је на неки начин књигом *Јужнославенско питање*, дао велики идејни допринос идеологији велико-хрватства, али и њеном утемељењу у Науманов аустријски и каснији немачки геополитички концепт. Из ове последње Пилареве констатације, јасно се види колико се Лењинаова политика разбијања Царске Русије и формирање Украјине уклапала у исти геополитички курс у чије име је писао Иво Пилар. Стога је сасвим разумљив став Коминтерне о разбијању Југославије, као што је разумљиво приклањање Хрвата овом геополитичком концепту који су до крајњих граница касније развијали Тито и Крлежа, Тито на пољу практичне политике, а Мирослав Крлежа кроз рад Лексикографског завода. Пилареве идеје, у великој мери прихвата Римокатоличка црква у Хрватској, преко Крунослава Драгановића, а рад на њиховој дубљој реализацији у Црној Гори, или *Црвеној Хрватској* развијао је новинар и књижевник Савић Марковић Штедимлија, настојећи на све начине да Црну Гору одвоји од српске суштине.⁵⁵

54 Pilar, 414.

55 Крунослав Драгановић докторирао је 1937. године на папском Универзитету Грегоријана у Риму, са тезом *Масовни пријелази католика на православље хрватског говорног подручја у вријеме владавине Турака*, где је посебну пажњу посветио Црној Гори као католичкој земљи. Драгановић је у хрватским круговима важио за великог и значајног научника, а његове научне експертизе постале су званична политичка догма у Независној Држави Хрватској. На Драгановићеву историјску науку, у великој мери се ослања и Алојзије Степинац, док изасланик НДХ у Ватикану др Никола Рушиновић, у разговору о верским прелазима са кардиналом Еугеном Тисераном, перфектом Конгрегације за источне цркве, просто не може да верује да кардинал Тисеран није чуо нити читао „монументално“ дело др Драгановића о масовном прелазу католика на православље, у ком је на доста вешт, језуитски начин коришћен метод инверзије историјских чињеница у циљу доношења тенденциозног закључка са јасним политичким циљем. Исте године када је Драгановић докторирао, у јеку Конкордатске кризе и максималног заоштравања односа југословенске државе како са православном тако и са католичком црквом из штампе излази брошура Савића Марковића Штедимлије *Црвена Хрватска*, која је подупирала Драгановићеву тезу. Хрватски националисти, још 1927. године, у Црној Гори и Црногорцима видели су идеалне савезнике за рушење српства. Због чега ни сама масовна болшевизација Црне Горе, као и масовна атеизација и десербизација, овог језгра српског национализма, праћена страховитим левим терором није нимало случајна. Улазак Црне

Тако је физички геноцид над Србима, спроведен током Првог и Другог светског рата, пратио и извесни културоцид, да би се крајем 20. века завршио великим егзодусом српског народа са подручја Републике Хрватске, извршене у време владавине др Фрање Туђмана, изузетно интересантне личности и једног од реализатора хрватске националне политике у 20. веку.

Живот и рад Фрање Туђмана изузетно су занимљиви, нарочито с позиција геополитичких концепција које је заступао и које је успешно спровео⁵⁶. Туђман, не само као практични политичар, него и као војник и историчар, почео је рано размишљати на геополитички начин. У есеју *Нјемачка и Европа* из 1962. године, Туђман у Аденауровој стратегији обнове Бундесвера уз помоћ НАТО-а јасно увиђајући нужност немачког уједињења, као и решења немачког питања уз обавезан реваншизам и ревизионизам, у коме Хрватска види шансу за обнову сопствене државе на повјесном територију, уз рат који би решио српско питање у Хрватској, баш онако како су то желели Пилар, Павелић и бројни други хрватски политичари и интелектуалци.⁵⁷

Туђману је на том путу сметала геноцидна хипотека НДХ, и стога се он у каснијим чланцима грчевито бори за ревизију историје, тврдећи да је Хрвата у Другом светском рату више

Горе у НАТО пакт, и политика Мила Ђукановића, најбољи су пример вештог стратегиолошког рада језуита на расрбљавању Црне Горе; Krunoslav Stijepan Draganović, *Masovni prijelazi katolika na pravoslavlje hrvatskog govornog područja u vrijeme Turaka*, Biskupski ordinarijat, Mostar 1991; Bogdan Krizman, *Pavelić i ustaše*, Globus, Zagreb 1981; Растислав Петровић, *Црногорске усташе*, Подгорица 2019; Драгољуб Живојиновић, *Ватикан, Католичка црква и југословенска власт, 1941 – 1958*, Просвета/ Терсит, Београд 1994, стр. 11-12; Mark Arons, *Džon Loftus, Pacovski kanali*, Apis, Banja Luka 2012, str. 115-138; Savić Marković Štedimlija, *Crvena Hrvatska*, politička biblioteka Zagreb, 1937; Savić Marković Štedimlija, *Crna Gora u Jugoslaviji*, politička biblioteka Zagreb, 1936.

56 Фрањо Туђман (Велико Трговишће 14. мај 1922 – Загреб 10. децембар 1999), први председник Републике Хрватске, генерал ЈНА и историчар. Изузетно политички амбициозна личност, каријериста и интелектуалац. Аутор преко двадесет књига из области војне науке, историографије и практичне политике. Човек који је успео да створи оно о чему су многи његови претходници сањали – независну и међународно признату хрватску државу без Срба, које је успео већином протерати у операцији „Олуја“ 1995. године. У политичком раду Фрање Туђмана огледа се сто педесет година хрватске политичке историје, због тога је његов рад, од изузетног значаја за разумевање модерне хрватске историје и њених геополитичких тежњи.

57 Franjo Tuđman, *Njemačka i Europa*, Povjesna sudba naroda, Zagreb 1996, 99 -103.

страдало него Срба, па чак и да су се Хрвати преко Јосипа Броза Тита показали као део антифашистичке коалиције⁵⁸.

Туђман, цени напоре Јосипа Броза Тита који је испао далеко већи Хрват него што су бројни Срби били способни да схвате, он је као комунистички револуционар, буквално распарчао Југославију по републичким границама, а Хрватској је доделио Далмацију са Истром и Кварнером, тако је парадоксално, народ који се два пута у 20. веку налазио, такорећи на губитничкој страни из ратова излазио знатно јачи и национално консолидованији, да би на крају тек са АВНОЈ-ем коначно потврдио државност која му је безмало хиљаду година недостајала. Туђман, као уосталом и бројни други хрватски комунисти рано уочава конфедерални карактер Титове Југославије, која је била само мост да у периоду Хладног рата дође до институционалне консолидације нових југословенских нација⁵⁹.

Хрватској националној политици управо одговара дестаљинизација СССР-а под Никитом Хрушчовим, која је истовремено значила обнову лењинистичких концепција деградације руског империјализма који се фантастично обновио под Стаљином. Он се залаже за све оне прописе које ће касније Тито спровести, попут социјалистичког самоуправљања, привредне реформе, давање све већих прерогатива републикама, све до уставних промена 1974. године које на тај начин решавају национално питање. Границе републичке, у ствари су границе будућих националних држава, где једини проблем представља Босна, која не може поред развијеног хрватског и српског национализма да постане национална држава.

Туђман се бави сепаратистичким покретима у Европи и свету, правдајући њихове терористичке активности, притом тврдећи да противници хрватске државе нису сви Срби, него само они који живе у Хрватској⁶⁰. Он годинама чека расплет

58 Franjo Tuđman, *Pretpostavke za ozbiljne povjesne razboritosti*, Povjesna sudba naroda, Zagreb 1996, 418-423.

59 Tuđman, *Federalističko rješavanje nacionalnog pitanja u socijalističkom poretku*, Povjesna sudba naroda, Zagreb 1996, 297-331.

60 Tuđman, *U čemu je zagonetka „riješeno“ a akutnog nacionalnog pitanja u SFRJ i prijepornost nezina međunarodnog položaja*, Povjesna sudba naroda, Zagreb 1996, 333-380.

ситуације на међународној сцени, уједињење Немачке, добро испланиран распад СССР-а, као и Југославије, уз решавање хрватског националног питања на исти начин како се решава и Украјинско национално питање, истискивањем Русије из Европе, и потискивањем Срба на геополитички инфериорну заједницу. У таквом геополитичком концепту Фрању Туђману није било тешко да пронађе моћне савезнике – у Немачкој, НАТО-пакту и САД-у, и нарочито Ватикану, који је под папом Војтилом у великој мери успео да подстакне талас обојене револуције у Пољској и да проузрокује почетак слома Источног лагера⁶¹.

Добро припремљеном кампањом, уз озбиљан историјски ревизионизам, као и потпуну српску идеолошку и геополитичку разоружаност, Хрватска под Туђманом је успела да политички добије рат против Срба, који су постали колатерална штета светске геополитичке ситуације, прво спасавања НАТО-пакта, а онда и његовог ширења на Исток.

У том смислу, Срби су по већ добро спремној рецептури требало да постану светски негативци, а њихови аргументи очувања Југославије и југословенства, парадоксално су се поклопили са покушајем очувања комунизма. Готово иста реторика коју је против Срба изговарао Конрад фон Хецендорф сада се могла чути из Вашингтона и то од државног секретара Медлин Олбрајт.

Разбијањем Југославије у ствари пратило је разбијање СССР-а и геополитичко заокруживање Русије, уз проширење НАТО-а на Јадран и Подунавље.

Та геополитичка концепција била је срачуната још у време Јалте, Титовог обрачуна са Стаљином 1948, прикључивање Југославије одбрамбеном пакту са Грчком и Турском, као и Титовом учествовању у деколонизацији света путем покрета несврстаних⁶². У том контексту права народа на самоопредељење, стварање нових инстант нација, и базирање националног неоромантизма, постало је део велике шаховске табле на којој се велики народи играју са судбинама милиона људи.

61 Tuđman, *Aktualnost nacionalnih pitanja u Europi*, Povjesna sudba naroda, Zagreb 1996, 383 -414.

62 Степић, 284.

Срби су скупо платили интегрално југословенство и илузије Јована Скерлића, Владимира Ћоровића, Станоја Станојевића и других српских интелектуалца, који су, наивно верујући у позитивистичке и прогресивистичке идеје, потценили стварни значај социјалног и историјског инжењеринга који се одвијао на подручју Аустроугарске, као и прави геостратешки и геополитички значај појединих идеологија попут марксизма – изразито антисловенског, антибалканског и антируског карактера. Ту геополитичку непромишљеност Срби су платили у Првом, Другом светском рату, у послератном добу, и нарочито током распада Југославије, где су поучени претходним искуствима, ипак колико-толико успели да се консолидују, дају снажан отпор геополитичком налету Запада на Исток, створе Републику Српску са средиштем у Бања Луци, и претрпе злочиначко НАТО бомбардовање, уз грубо отимање Косова и покушаја да се преко Хашког трибунала исфалсификује историја у духу најгрубље Аустроугарске пропаганде, делујући попут православног крајишта и купујући време геополитичким снагама Русије и Кине да се реорганизују и припреме за нову мултиполарну стварност, која по свему судећи неће проћи без хантингтоновског сукоба цивилизација.

Боян Драшкович

ХОРВАТСКАЈА ИСТОРИЈА В СВЕТЕ ГЕОПОЛИТИКИ

Резюме

В хорватској историји, или, точнее, в хорватском историческом нарративе, коллективное осознание прошлого, которое формирует политическую идентичность хорватов, хорватских интелектуалов: историков, политологов, политических мыслителей и политиков-практиков,

характеризуется сильным желанием представить историю хорватского народа как составной части западноевропейской цивилизации, которая на протяжении своего бурного прошлого находилась в жестком контакте с восточным Востоком.

Ключевые слова: геополитика, хорватская история, фальсификация истории

ЛИТЕРАТУРА

Др Лујо Бакотић, *Срби у Далмацији – од пада Млетачке републике до уједињења*, Београд 1938.

Vojna enciklopedija 5, Beograd 1973,

Марко Вујачић, *Војвода Мирко Петровић*, Просвета, Београд 1969.

Светислав Вуловић, *Његош и Мажуранић*, Целокупна дела II, Српски писци, 57-81.

Славко Гавриловић, *Програм Срба у Далмацији и Боки 1848-1849. године*, „Историјски гласник“, XX, Београд 1973, 201.

Krunoslav Stjepan Draganović, *Masovni prijelazi katolika na pravoslavlje hrvatskog govornog područja u vrijeme Turaka*, Biskupski ordinarijat, Mostar 1991.

Бојан Драшковић, *Српска револуција у деветнаестом веку*, Политичка историја Словена између мита и стварности, научни скуп, Институт за политичке студије, Београд 2019, 323-351.

Бојан Драшковић, *Пастир посрнулог стада*, Радио Србона, Београд 2017,

Јован Дучић, *Верујем у Бога и српство*, Београд 2002.

Љубомир Дурковић – Јакшић, *Србија и Ватикан 1804-1918*, Српска православна епархија жичка и Српска православна епископија шумадијска, Краљево-Крагујевац 1990,

Милорад Екмечић, *Стварање Југославије 1790-1918*, 1, Просвета, Београд 1989.

Милорад Екмечић, *Дуго кретање између клања и орања – Историја Срба у Новом веку (1492-1992)*, Evrobook, Београд 2017.

Friedrich Engels, *Revolucija i kontrarevolucija u Njemačkoj*, NAPRIJED, Zagreb 1973.

Драгољуб Живојиновић, *Ватикан, Католичка црква и југословенска власт, 1941-1958*, Просвета/ Терсит, Београд 1994.

Драгољуб Живојиновић, *Ватикан и Први светски рат 1914-1918*, Београд 1996.

Вук Стефановић Караџић, *Срби, сви и свуда – Ковчежић за историју, језик и обичаје Срба сва три закона*, Беч 1849, (Пројекат Растко), <https://www.rastko.rs/filologija/vuk/vkaradzic-srbi.html>

Vjekoslav Klaić, *Povijest Hrvata*, knjiga prva, Zagreb 1982.

Константин VII Порфирогенит, *De administrando imperio*, Византијски извори за историју народа Југославије II, Београд 1959,

Bogdan Krizman, *Pavelić i ustaše*, Globus, Zagreb 1981,

Мирослав Крлежа, *О памту доминиканицу Јурају Крижанићу*, Есеји, Просвета, Београд 1958.

Miroslav Krleža, *Referat o Ilirizmuna znanstvenom skupu o hrvatskom narodnom preporodu 1966*, <https://www.youtube.com/watch?v=Uas7sxUyY7M>

Jacques Le Goff, *Srednjevekovna civilizacija Zapadne Evrope*, Beograd 1974,

Dominik Mandić, *Hrvati i Srbi dva stara različita naroda*, Zagreb 1990,

Savić Marković Štedimlija, *Crna Gora u Jugoslaviji*, politička biblioteka Zagreb, 1936.

Savić Marković Štedimlija, *Crvena Hrvatska*, politička biblioteka Zagreb, 1937.

Franc Mering, *Karl Marks – istorija njegovog života*, Kultura, Beograd 1958,

Зоран Милошевић, *Маркс и Енгелс о Словенима*, Институт за политичке студије, Национални интерес, 3, Београд 2019.

Александар Митић; *Пројектовање историје Срба и Руса од 17. до 19. века и политичке последице такве историографије*, Институт за политичке студије, Политичка историја Словена – између мита и стварности, Београд 2019.

Andrzej Nowak, *Between imperial temptation and anti-imperial function in Eastern European politics: Poland from the eighteenth to twenty-first century*, http://src-h.slav.hokudai.ac.jp/coe21/publish/no7_ses/chapter12.pdf

Растислав Петровић, *Црногорске усташе*, Подгорица 2019.

Ivo Pilar, *Južnoslavensko pitanje*, Zagreb 1943.

Андрија Раденић, *Борба за равноправност у спору око језика и имена*, СКЗ, Историја српског народа V-2. Београд 1994,

Јован Скерлић, *Историја новије српске књижевности*, Рад, Београд 1953.

Јован Скерлић, Анте Старчевић, *Анте Старчевић*, Писци и књиге II, књига друга, Просвета, Београд 1966,

Ante Starčević, *Pasmina Slavoserbska po Hervatskoj*, Zagreb 1876.

Миломир Степић, *Геополитика*, Институт за политичке студије, Београд 2016.

Љубомир Стојановић, *Живот и рад Вука Стеф. Караџића*, Београд 1924,

Срђа Трифковић, *Усташе, балканско срце таме*, Catena Mundi, Београд 2016.

Franjo Tuđman, *Njemačka i Europa, Povjesna sudba naroda*, Zagreb 1996,

Franjo Tuđman, *Pretpostavke za ozbiljne povjesne razboritosti, Povjesna sudba naroda*, Zagreb 1996,

Franjo Tuđman, *Federalističko rješavanje nacionalnog pitanja u socijalističkom poretku, Povjesna sudba naroda*, Zagreb 1996,

Franjo Tuđman, *U čemu je zagonetka „riješeneog“ a akutnog nacionalnog pitanja u SFRJ i prijeropnost njezina međunarodnog položaja*, Povjesna sudba naroda, Zagreb 1996.

Franjo Tuđman, *Aktualnost nacionalnih pitanja u Europi*, Povjesna sudba naroda, Zagreb 1996.

Антоније П. Фарчић, *О постанку краљевске власти код приморских Срба*, Историјски записи, година XVIII, Књ. XXII, св. 8, 405-428

Винстон Черчил, *Други светски рат I*, Просвета, Београд 196

Фердо Шишић, *Штросмајер и јужнословенска мисао*, први део, СКЗ, Београд 1922.

Шишић, *Летопис пона Дукљанина*, критичко издање, Титоград 1967.

Ferdo Šišić, *Povijest Hrvata*, Split 2004.